

HRVATSKA MALA I SREDNJA PODUZEĆA U ZELENOJ TRANZICIJI: ŠTO SU NAM DONIJELE NOVE GEOPOLITIČKE OKOLNOSTI?

Nevenka Čučković

Uvod

Učestala geopolitička previranja i drugi vanjski šokovi kojima svjedočimo u posljednjih pet godina ocrtavaju sasvim novi kontekst za provođenje politika tzv. dvostruke tranzicije (zelene i digitalne) osobito za mala i srednja poduzeće (MSP) u Europskoj Uniji, pa slijedom toga i u Hrvatskoj.

Iako MSP-ovi predstavljaju po broju najveći, a po poslovnim aktivnostima često i najdinamičniji dio sektora poduzeća, ona su zbog svoje veličine i malog financijskog potencijala ujedno i najranjiviji dio ovog sektora koji je izložen tako velikim i brzim promjenama u poslovanju. Bez obzira na tu činjenicu ipak im se nužno moraju prilagoditi kako bi ostala konkurentna na domaćem i svjetskom tržištu. S druge pak strane, zbog svoje prilagodljivosti i dinamičnosti, MSP-ovi ujedno nose i vrijedan potencijal za takve opsežne i brze promjene u sektoru poduzeća i ukupnom gospodarstvu, te mogu odigrati ulogu njihovih vibrantnih pokretača (Vučković i Čučković, 2024). Najveći trenutni izazov za njih su promjene koje diktiraju nove geopolitičke okolnosti koje donose veliki stupanj neizvjesnosti i poremećaje na globalnom tržištu, a koji se prelijevaju i na uvjete poslovanja kod kuće. Te okolnosti se prvenstveno odnose na posljedice produljenja postojećih

ratova, mogućnosti izbijanja novih ili pak eskalacije sadašnjih ratnih sukoba i konflikata. Od početka 2025. godine svjetska je trgovina pod velikim utjecajem i ogromnom neizvjesnosti koje donosi uvođenje jednostranih trgovinskih carinskih i necarinskih barijera nove američke administracije predvođene predsjednikom Trumpom. One značajno otežavaju započete promjene u provođenju politika zelene i digitalne tranzicije u EU. Ove globalne promjene također utječu na redefiniranje starih i određivanje novih EU gospodarskih prioriteta kojima se primarni fokus pomiče na sigurnosnu politiku i jačanje vojnih kapaciteta. A to značajno može usporiti provođenje politika usmjerenih ka ostvarivanju cilja klimatske neutralnosti do 2050. godine čije su ključne poluge industrijske preobrazbe upravo zelena i digitalna tranzicija gospodarstava EU.

Odgovor industrijske politike EU na ove velike promjene sumiran je u dokumentu EU *Clean Industrial Deal* (2025b) usvojenom u veljači ove godine koji je zamijenio prethodni ambiciozni *EU Green Deal* (2020) kako bi osnažila planiranu dekarbonizaciju EU gospodarstva do 2050. i stavila je u funkciju provođenja tzv. Kompasa konkurentnosti EU (*EU Competitiveness Compass*, 2025a) koji je izrađen po usvajanju tzv. Draghijevog izvještaja u jesen prošle godine (*Draghi Report*, 2024). Za podsjetnik, Draghijev izvještaj akcentira tri nužne reforme koje bi ojačale EU gospodarstvo i jedinstveno tržište za globalnu utakmicu i njezine najnovije izazove. One obuhvaćaju prije svega premošćivanje inovacijskog jaza koji postoji s glavnim svjetskim takmacima a to su prvenstveno SAD i Kina, koji su globalni inovacijski i tehnološki lideri, a za kojima EU već dulje vrijeme značajno kaska. Druga važna reforma je daljnja de-karbonizacija gospodarstva kroz politike zelene i digitalne tranzicije i napuštanje oslanjanja na fosilna goriva. Treća važna zadaća je smanjivanje ovisnosti EU o uvozu strateških sirovina, posebice rijetkih zemnih elemenata kako bi uklonila ključne prepreke koje sputavaju ostvarenje bolje pozicije EU na svjetskom tržištu.

Što donose nove geopolitičke okolnosti za gospodarstvo EU i sektor MSP?

Europska komisija slijedom usvajanja Draghijevog Izvješća u rujnu 2024. usvaja Akcijski plan s 383 mjera i preporuka za njegovo provođenje koje bi trebale uroditi konkurentnijom i inovativnijom EU. Međutim, kako navodi *Financial Times* početkom rujna 2025. kada je obilježena godina od njegovog usvajanja, svega 11 % mjera ili tek jedna od deset je od tada ušla u fazu implementacije. Taj podatak govori o sporosti reorijentacije

jedinstvenog tržišta ka reformi ukupnog EU gospodarstva koja će pomoći podizanju konkurentnosti na svjetskom tržištu. Razlog tome su upravo turbulentni događaji i goleme dodatne neizvjesnosti koje su donijele nove geopolitičke okolnosti u 2025. To se posebice odnosi na preuzimanje vlasti nove američke administracije na čelu s predsjednikom Trumpom početkom godine kada su stigle najave o drastičnom povećanju carina i drugih trgovinskih barijera na izvoz EU u SAD. Prema postignutom trgovinskom sporazumu SAD-EU u srpnju 2025., utvrđena je recipročna stopa carine od 15 % za većinu industrijskih proizvoda, uključujući one ključnih izvoznih djelatnosti poput autoindustrije, proizvodnje poluvodiča i farmaceutskih proizvoda. Posljednji dostupni statistički podaci Eurostata za prva dva kvartala 2025.¹ govore o trendu pada ukupnog izvoza EU roba u SAD, ali i uvoza iz SAD-a, te strmom padu EU suficita u trgovinskoj razmjeni roba s 53 milijardi eura u prvom kvartalu 2025. na svega 26 milijardi eura, kao posljedica tih mjera. Prema podacima koje donosi Wall Street Journal od 15. listopada 2025. za srpanj i kolovoz ukupan pad izvoza roba na američko tržište će biti još dramatičniji za treći kvartal, budući da je samo u kolovozu izvoz roba bio 26 % niži u odnosu na srpanj 2025. Na godišnjoj razini pad izvoza roba u kolovozu 2025. u usporedbi sa kolovozom 2024. je bio 22 %.

Dodatni važni razlozi sporog provođenja zacrtanog Akcijskog plana Kompas konkurentnosti (*Competitiveness Compass*) jest da su neki od ciljeva i mjera za osnaživanje europske konkurentnosti međusobno neusklađeni, ali počesto i oprečni s opsežnijom zelenom tranzicijom, posebice sada kada su prioriteti redefinirani. Ove neusklađenosti su uočili brojni analitičari i kada su istraživali neposredne učinke prethodnog *EU Green Deal-a* na EU gospodarstvo.² Naime, autori Tagliapietra and Veugelers (2023) pravilno naglašavaju da je kreiranje uspješne i efikasne industrijske politike koja učinkovito kombinira ciljeve zelene tranzicije s naglaskom na napuštanje fosilnih goriva s održivim ekonomskim rastom i razvojem, zadržavanjem radnih mjesta, održavanjem globalne konkurentnosti te postizanjem otpornosti i sigurnosti opskrbenih lanaca predstavlja naprosto ogroman izazov za sektor poduzeća, posebice na kratak rok u kojem je nužno sada djelovati.

S takvim ogromnim promjenama koje povrh svega uključuju i novi geopolitički kontekst vrlo teško će se nositi mala i srednja EU poduzeća koja su prije uspješno poslovala na globalnom i tržištu SAD-a. Ipak važno

1 EUROSTAT, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_international_trade_in_goods_-_latest_developments

2 O tome vidi opsežnije u odličnom radu Tagliapietra and Veugelers (2023).

je napomenuti da velik dio sektora MSP-a nije uključen u globalne izvozne, dobavne i lance vrijednosti usmjerene prema SAD-u, pa je zbog toga manje izložen ovakvim drastičnim promjenama nego li velika poduzeća poput onih u automobilske i farmaceutske industriji koja će biti na izravnom udaru zbog veće uključenosti u međunarodnu trgovinu (vidi publikaciju SMEunited, 2025). No, mala i srednja poduzeća u EU-u će nove geopolitičke okolnosti pogoditi neizravno kroz tzv. efekt prelijevanja (*spillover effect*) koji dolazi iz pogoršanja općih poslovnih uvjeta u EU-u i nacionalnim gospodarstvima. Sondiranje poslovnog raspoloženja u sektoru poduzeća koji je proveo SMEunited u proljeće 2025. govori o prevladavajućem sentimentu nesigurnosti te očekivanju pogoršanja poslovnog okruženja i loših poslovnih rezultata za 2025. te pokazuje da će se stagniranje poslovnih rezultata MSP u EU vjerojatno nastaviti i ove godine.

To su osvijestili i novi strateški dokumenti Europske komisije iz svibnja 2025. (Europska komisija, 2025d) koji su predložili urgentno reduciranje svih oblika administrativnog i regulatornog opterećenja za ova poduzeća, poput izuzeća od prije planiranog ESG (*Environmental, Social, Governance*) načela poslovnog izvještavanja, kako bi oslobodili energiju za novi poslovni i inovativni uzlet ovog dijela sektora poduzeća. Jedna od mjera koju predlaže Strategija EU za početnička (*start-up*) i rastuća (*scale-up*) poduzeća (EK, 2025d) jest i povećanje mogućnosti ulaganja u taj dio sektora poduzeća, privlačenje obrazovane i talentirane radne snage te smanjivanje cijena energije za ovaj sektor poduzeća. Osobiti naglasak i dalje ostaje u kreiranju poticajnog poslovnog okruženja za provođenje dvostruke tranzicije (zelene i digitalne) kao važnih poluga industrijske politike za povećanje inovacija i ukupne EU konkurentnosti na globalnom tržištu.

Sondirana poslovna očekivanja SMEunited (2025) predviđaju i negativan utjecaj inflacije odnosno daljnjeg povišenja cijena, te smanjivanje investicija i privatne potrošnje kao dodatne čimbenike mogućih loših poslovnih rezultata u 2025. Iako se prethodna negativna očekivanja iz 2024. nisu sasvim materijalizirala, ipak je važno uzeti u obzir sondirane sentimente i očekivanja jer oni izravno utječu na donošenje poslovnih odluka ovog dijela sektora poduzeća, posebice kada su u pitanju buduće zelene i digitalne investicije. Takva očekivanja će osobito pogoditi sektor prerađivačke industrije i građevinarstva, ali i uslužni sektor primjerice zbog uočenog trenda smanjivanja razine potrošnje u turizmu npr. kod turističkih putovanja, restorana, kavana i drugih povezanih turističkih usluga. Visoke razine cijena hrane i energije će dodatno pridonijeti smanjivanju razine

privatne potrošnje. Kada se tome nadodaju unutarnji izazovi i problemi u MSP sektoru koji prvenstveno reflektiraju nedostatak potrebne radne snage, veliko povećanje plaća, pad produktivnosti i posljedično nisku konkurentnost kako na domaćem tako i na inozemnim tržištima, onda se može razumjeti prilično malodušno raspoloženje i slaba poslovna očekivanja ovog dijela sektora poduzeća.

Kako stoje hrvatska mala i srednja poduzeća u dosadašnjim rezultatima zelene tranzicije naspram drugih zemalja EU?

Publikacija Europske komisije **Flash Eurobarometer** br. 549 (2025c) istražuje poziciju i prakse europskih malih i srednjih poduzeća na tzv. zelenim tržištima te njihovu učinkovitost i održivost u korištenju prirodnih resursa. Prema ovom posljednjem istraživanju čak 93 % MSP-ova u EU-u primjenjuje neku od mjera zelene tranzicije poput štednje energije, minimalnog stvaranja otpada ili pak njegova recikliranja. Tabela 1 pokazuje usporedbu ovakvih zelenih praksi malih i srednjih poduzeća na razini EU i Hrvatskoj.

Tabela 1. Mjere za učinkovito korištenje resursa koje primjenjuju mala i srednja poduzeća (MSP) u EU i Hrvatskoj (u % poduzeća)

	EU	Hrvatska
Štednja energije	66	52
Smanjenje otpada na najmanju moguću mjeru	66	50
Štednja materijala	57	41
Štednja vode	49	34
Recikliranje ponovnom uporabom već iskorištenih materijala ili otpada unutar tvrtke	48	32

Izvor: European Commission (2025), Flash Eurobarometer br. 549, CROATIA, Country Factsheet, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3221>

Podaci pokazuju značajno zaostajanje hrvatskih MSP-ova u primijenjenim mjerama za učinkovito korištenje resursa među kojima je najveće ono u nedovoljnoj štednji proizvodnih materijala, štednji vode te slabo recikliranje već iskorištenih materijala ili otpada.

U kontekstu novih geoekonomskih i geopolitičkih okolnosti, buduća ulaganja u unaprjeđenje ovih mjera „ozelenjivanja“ poslovanja, a posebice ona koja se financiraju novcem Europske unije će vjerojatno biti pod

utjecajem aktualne reorganizacije prioriteta financiranja unutar same Unije, kao što govore podaci o najnovijem sondiranju javnog mijenja koji su objavljeni u rujanskom Eurobarometru (2025). Anketa koju je proveo Europski parlament u svim državama članicama u svibnju 2025. govori da 37 % ispitanih smatra kako najvažniji prioritet treba u ovim okolnostima biti briga za obranu i sigurnost, dok svega 17 % njih smatra da prioritetne trebaju biti mjere usmjerene na zelene politike koje neutraliziraju učinke klimatskih promjena poput redukcije emisije ugljičnog dioksida. (Slika 1.)

Slika 1. Na koje se aspekte politika Europske unije mora primarno fokusirati kako bi ojačala svoju trenutnu poziciju u svijetu?

Izvor: European Parliament Survey, May 2025, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3572>

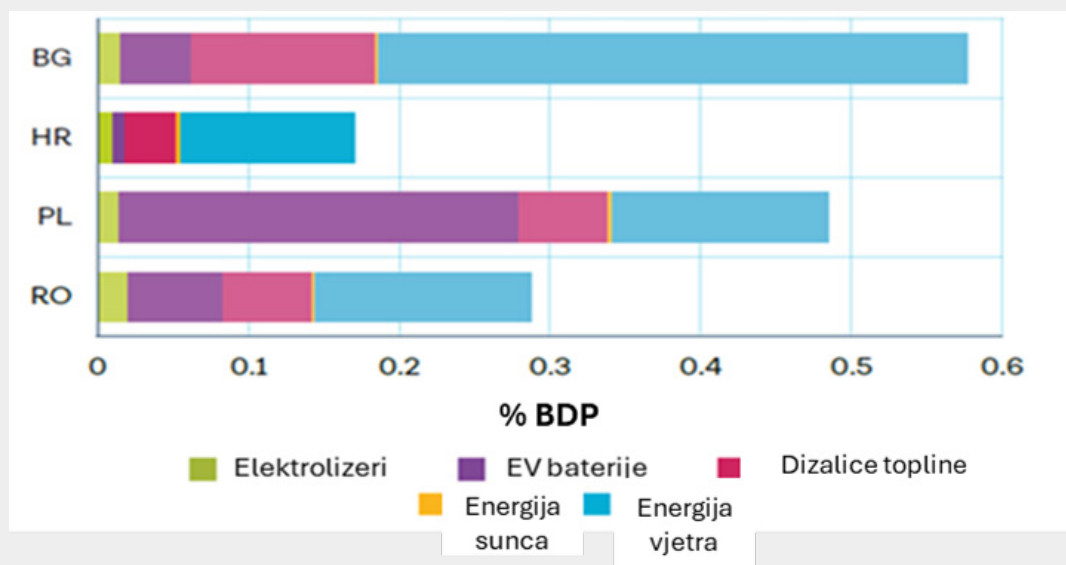
Nedavno prezentirano istraživanje Hrvatske gospodarske komore (HGK, 2025) na uzorku od 193 poduzeća, od kojih je 68 % MSP-ova, sondiralo je neke od važnih problema s kojima se susreću hrvatska mala i srednja poduzeća u provođenju ciljeva zelene tranzicije. Rezultati istraživanja ukazuju da je čak 64 % poduzeća zainteresirano da dobije financijsku pomoć kroz dostupnost specijaliziranih ili subvencioniranih instrumenata održivog financiranja u RH jer nemaju vlastitih sredstava da se sa ovako opsežnom preobrazbom same nose.

Cilj istraživanja HGK bila je bolja procjena potražnje i specifičnih potreba za ovakvom vrstom financiranja projekata koji podržavaju zelenu tranziciju i provođenja ESG načela u poslovanju. Rezultati su pokazali da nedostatak adekvatnih sredstava za ovu poslovnu transformaciju muči čak 52 % poduzeća koja su već započela takvu preobrazbu, a samo 17 % ispitanika koji već jesu u procesu zelene tranzicije ima na raspolaganju adekvatna i dostatna financijska sredstva. Od anketiranih poduzeća 36 % je zainteresirano za zeleno financiranje, 33 % za tranzicijsko financiranje i 26 % za tzv. financiranje s društvenim učinkom (*impact financing*). Istraživanje je također pokazalo da su kod hrvatskih poduzeća najtraženiji održivi financijski instrumenti su: projektno financiranje, održivi krediti i leasing.

Nedavna konferencija HGK „Podržimo održivo“ (9-10. rujna 2025.) također se bavi perspektivom hrvatskih poduzeća u ostvarivanju ciljeva održivosti posebno onih zelene i digitalne tranzicije. Iako se prema ocjenama sudionika iz najvažnijih vladinih resora nositelja tranzicije, opipljivi napredak vidi, najveći izazovi još uvijek postoje u djelatnostima gospodarenja otpadom, izgradnje zelene infrastrukture, osobito u građevinskom sektoru, te smanjivanje gubitaka vode. Važna poruka je konferencije da treba kritički kontinuirano preispitivati postavljene ciljeve zelene tranzicije, te da nove turbulentne geopolitičke okolnosti diktiraju nove prioritete kojima se kontinuirano treba prilagođavati. Stabilnost i predvidivost poslovanja su dugoročni ciljevi kojima sektor poduzeća, a osobito MSP sektor treba težiti, no kratkoročno treba odgovoriti izazovima visoke nesigurnosti i brzih promjena u poslovnom okružju.

U komparativnom istraživanju Svjetske banke „Zeleni tehnološki lanci vrijednosti“ predstavljenom u veljači 2025 (Svjetska banka, 2025) koje je obuhvaćalo usporedbu četiri zemlje Srednje i Istočne Europe, tzv. nove članice EU (Poljska, Rumunjska, Bugarska i Hrvatska), pokazuje kako ova gospodarstva unatoč velikim financijskim potporama kako nacionalnim tako i EU, još uvijek u skromnom opsegu sudjeluju u izvozu „zelenih“ tehnoloških proizvoda i međunarodnim zelenim lancima vrijednosti (Slika 2).

Slika 2. Izvoz zelenih tehnologija iz zemalja Srednje i Istočne Europe (Bugarska, Hrvatska, Poljska i Rumunjska) prema vrsti zelenih lanaca vrijednosti u 2022 (% BDP-a).

Izvor: Izračuni stručnjaka Svjetske banke (2025)

Rezultati studije pokazuju kako se hrvatska poduzeća trude pronaći tržišne niše za izvoz najnaprednijih zelenih tehnologija ili njihovih važnih komponenti poput baterija za električna vozila, dizalica topline, solarnih panela ili pak vjetroelektrana. Studija pokazuje (Slika 2.) da u usporedbi s odabranim zemljama Srednje i Istočne Europe, hrvatska industrija nekako pronalazi tržišne niše za ovu naprednu tehnologiju (npr. najviše na području vjetroelektrana, dizalica topline i solarnih panela), međutim dosadašnji izvozni rezultati su prilično skromni. Posljednji dostupni podaci za 2022. godinu govore da je izvoz ovih tehnološki naprednih zelenih proizvoda činio svega 0.2 % hrvatskog BDP-a u toj godini. Iako se ovi podaci odnose na cijeli sektor pouzdanosti, a ne samo MSP, oni zorno ocrtavaju našu nezavidnu poziciju na globalnom tržištu i tržištu Europske unije kada je u pitanju izvoz zelenih tehnologija.

Važno je istaknuti da su za zelenu tranziciju MSP-ova u Hrvatskoj osigurana značajna sredstva iz EU fondova koji su planirani u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) 2021-2026, a uz čiju su pomoć ipak postignuti neki pomaci. Prema Izvješću o vrednovanju učinaka uložених sredstava Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU (2025), a koje su za njih priredili suradnici IRMO, za potrebe prilagodbe hrvatskih MSP-ova ciljevima zelene i digitalne tranzicije do sada je ukupno uloženo oko 133 milijuna eura. Kroz provedbu 240 ugovorenih projekata specifično ciljano u prerađivačku industriju, ta su sredstva privukla dodatnih 250 milijuna privatnih ulaganja namijenjenih istoj svrsi. Uložena su sredstva, prema nalazima Izvješća temeljenih na analizi učinaka dobivenih kroz anketu 89

malih i srednjih poduzetnika, pomogla porast njihovih ukupnih proizvodnih kapaciteta, broja zaposlenih, poboljšanju tehnološke opremljenosti za zelenu tranziciju, povećanju razine energentske učinkovitosti, te usvajanju poslovnih praksi primjene kružnog gospodarstva i digitalnih tehnologija.

Zaključak ili: kako odgovoriti na nove geopolitičke izazove zelene tranzicije u MSP u Hrvatskoj?

Ovakav prilično izazovan međunarodni kontekst će se naravno odraziti na daljnje provođenje politike zelene tranzicije kako u Europskoj uniji tako i u Hrvatskoj.

Koje pouke iz cijele situacije mogu izvući kreatori, nositelji i provoditelji zelene tranzicije u Hrvatskoj kao značajne poluge industrijske politike u Hrvatskoj?

Iako novi prioriteti Europske unije trenutno ne idu u smjeru nastavka opsežnijeg ulaganja u podupiranje zelene tranzicije EU novcem, jer ključni prioritet postaje ulaganje u sigurnost i sustav odvrćanja od njezinih potencijalnih ugroza kroz ulaganja u europsku vojnu industriju, to ne znači da EU napušta njezine ciljeve. Međutim, gledajući iz današnje perspektive, izvjesno je da će se vrijeme za postizanje klimatski neutralnog gospodarstva vjerojatno prolongirati. Koliko, ovisi o žestini geopolitičkih okolnosti koje diktiraju ove nove prioritete. U tom kontekstu, treba razumno pristupiti postavljenim EU rokovima ciljeva zelene tranzicije i njihove prilagodbe novim prioritetima, te se kritički odnositi prema tome.

Što ipak možemo učiniti da olakšamo zelenu prilagodbu ali i konkurentan razvoj i održivost MSP-ova u Hrvatskoj? Kao i u EU, da bismo oslobodili taj potencijal treba se i dalje posvetiti uklanjanju dugotrajnih slabosti hrvatskog poslovnog okruženja od kojih je potreba administrativnog rasterećenja jedna od najčešće spominjanih, ali još uvijek nedosegnutih ciljeva. U tom kontekstu je izuzeće od planiranih obaveza izvještavanja o održivosti na razini EU, pa i u Hrvatskoj dobrodošlo za MSP-ove. Međutim ono ne rješava problem pozornog praćenja napretka i učinkovitost u provođenju zelene tranzicije, posebice kada su u pitanja sredstva uložena iz EU fondova u MSP-

ove³, budući da treba razviti nove oblike korisnih indikatora i monitoringa napretka u ovom području, primjerice uz pomoć umjetne inteligencije, koji bi bili manje poslovno opterećujući za takva poduzeća. U praćenju provedbe treba svakako uvažavati značajne regionalne razlike, koje su u Hrvatskoj jako izražene (vidi posljednji Indeks regionalne razvijenosti u Hrvatskoj, 2024), a kako bi ta tranzicija bila pravednija za MSP sektor. U tom je kontekstu svakako potrebno spomenuti i Regionalni indeks ranjivosti na zelenu tranziciju, koji ukazuje na najranjivije EU regije u provođenju zelene tranzicije. Osim poduzeća, pri čemu su MSP-ovi najugroženiji, indeks cilja i na ranjive skupine stanovništva, posebice u ruralnim područjima, koji trpe najveće posljedice kako klimatskih promjena tako i pratećih troškova njihova umanjenja ili pak otklanjanja (Rodriguez-Pose i Bartaluci, 2023, Rodriguez-Pose et al., 2024). Na razini EU-a to su pretežito regije država članica iz Srednje i Istočne Europe. U Hrvatskoj je prema tom indeksu najranjivija regija Panonska Hrvatska, posebice područje Slavonije.

Jedno od važnih područja za uspješno nošenje MSP-ova s izazovima zelene tranzicije u turbulentnim geopolitičkim okolnostima jest i razvoj potrebnih „zelenih“ vještina kroz kontinuiranu prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i dodatno obučavanje radne snage, te zapošljavanje adekvatne visoko obrazovane radne snage sposobne za nove tehnološki napredne i inovativne zelene poslove. To postaje sve veći problem zbog odljeva hrvatskih stručnjaka u EU i drugdje u inozemstvo, te nemogućnosti popunjavanja takvih radnih mjesta adekvatno obrazovanim stranim radnicima (Boromisa, 2023; Budimir et al. 2025). Taj problem različito pogađa pojedine gospodarske sektore (npr. industriju, energetiku, promet, poljoprivredu ili pak turizam), a posebice su izložena mikro i mala poduzeća. Analitičari tržišta rada naglašavaju kako je za uspješno rješavanje nedostatne adekvatne radne snage u Hrvatskoj potrebna bliska suradnja ključnih društvenih aktera, odnosno vlade, sindikata i poslodavaca, te obrazovnih ustanova kroz programe kontinuirane prekvalifikacije i dokvalifikacije.

I na kraju, nikako ne treba zaboraviti važnost istraživanja, razvoja i inovacija u MSP sektoru u kreiranju prilika za uspješno nošenje sa zelenom tranzicijom u novim geopolitičkim okolnostima ali i kao put stalnog unaprjeđenja postojećih i stvaranja novih zelenih proizvoda, usluga i poslovnih procesa u

3 Vidi primjerice vrlo detaljno Završno izvješće s konkretnim poukama i preporukama koje su za Ministarstvo regionalnog razvoja i fondove EU priredili i prezentirali suradnici IRMO-a: "Vrednovanje učinka Prioritetne osi 11 Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije COVID-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva", 13. lipnja 2025. <https://eufondovi.gov.hr/wp-content/uploads/2025/07/Prezentacija-vrednovanja-PO-11-i-PO-12.pdf>

ovom dijelu sektora poduzeća. Ohrabrujuće je da recentni podaci⁴ pokazuju neke pozitivne pomake na ovom području u posljednjih nekoliko godina posebice na razini porasta ukupnih ulaganja poslovnog sektora u inovacije (27.6 % u 2018-2025), poput primjerice razine ulaganja u R&D i inovacije po zaposlenom (porast od 84,4 % od 2018-2025), što je zasigurno posljedica povećane dostupnosti obilnih EU fondova. Međutim, ako se fokusiramo samo na MSP-ove, tada ova slika nije toliko optimistična jer govori o značajnom padu inovacija u ovom sektoru baš u posljednjih godinu dana (2025/2024) i to čak za 81.5 % kada su u pitanju plasman njihovih novih inovativnih proizvoda na tržištu, te za 39.4 % kada su u pitanju inovativni proizvodni procesi. Takav rezultat je u velikoj mjeri posljedica negativnih geopolitičkih okolnosti i porastu nesigurnosti ulaganja koje izravno utječu na poslovne odluke ovog dijela sektora poduzeća. Nadalje, ovi trendovi ukazuju na činjenicu kako povećana EU i nacionalna ulaganja u istraživanja i inovacije i nisu dostatna za uspjeh. Naime, razvoj poticajnog inovacijskog okruženja, suradnja s drugim inovacijskim akterima poput akademskih institucija i civilnog sektora, te unaprjeđenje kapaciteta i kvalitete upravljanja i razina inovacijskih vještina zaposlenih iznimno važna za ostvarenje napretka u procesima zelene tranzicije.⁵

Literatura

Boromisa, AM (2023). Klima i rad - prilagodbe radnika i radnih mjesta na klimatsku krizu, FES i SSSH, <https://www.sssh.hr/pdf/whatwedo-publications/klimairad.pdf>

Budimir, A., Garrote Sanchez, D., Martin, Matthew C., Mehta, H. D., Sitarova, A., Testaverde, M. Tomic, I. (2025). Doprinos stranih radnika razvoju hrvatskoga gospodarstva : Pregled (Croatian). Washington, D.C. : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099040325042073129>

Draghi Report. (2024). The future of European competitiveness, Part A | A competitiveness strategy for Europe https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en

European Commission. (2025a). EU Competitiveness Compass, https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/competitiveness-compass_en

4 Vidi najnovije podatke o inovacijama u hrvatskim SMEs u „European Innovation Scoreboard - Country Profile Croatia“, (EC, 2025d) https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-hr.pdf

5 Vidi najnovije podatke o inovacijama u hrvatskim SMEs u „European Innovation

- European Commission. (2025b). Clean Industrial Deal https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en
- European Commission. (2025c). Flash Eurobarometer no 549, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3221>
- European Commission. (2025d). The EU Startup and Scaleup Strategy: Choose Europe to start and scale {COM(2025) 270 final}, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2f76a0df-b09b-47c2-949c-800c30e4c530_en?filename=ec_rtd_eu-startup-scaleup-strategy-communication.pdf
- European Commission. (2025e). European Innovation Scoreboard - Country Profile Croatia, https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-hr.pdf
- European Commission. (2024). Forging a sustainable future together – Cohesion for a competitive and inclusive Europe – Report of the High-Level Group on the Future of Cohesion Policy, February 2024. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2776/974536>
- European Parliament. (2020). Resolution on the European green deal. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0005>
- European Parliament. (2025). EP Survey, May 2025, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3572>
- EUROSTAT. (2025). EU international trade in goods - latest developments, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_international_trade_in_goods_-_latest_developments
- Financial Times (2025), Why has the EU only implemented a fraction of Draghi's economic plan?, 2 September 2025. <https://www.ft.com/content/d030fce6-758e-4750-b013-69908a11e6f8>
- HGK. (2025). Istraživanje interesa za instrumentima održivog (zelenog) financiranja), svibanj 2025. <https://hgk.hr/documents/odrzivo-financiranjeistraživanje-2025-final68a6c5ce10360.pdf>
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. (2024). Indeks razvijenosti regija za razdoblje 2020-2022, <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. (2025). Vrednovanje učinka Prioritetne osi 11 Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije COVID-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporni oporavak gospodarstva, Presentacija Završnog izvješća

suradnika IRMO-a, 13. lipnja 2025. <https://eufondovi.gov.hr/wp-content/uploads/2025/07/Prezentacija-vrednovanja-PO-11-i-PO-12.pdf>

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. (2022). Provedeno Znanstveno i tehnologijsko predviđanje u okviru Projekta znanstveno i tehnologijsko predviđanje: Studija o razvoju prioritarnog područja Energija i održivi okoliš (autori Ana-Maria Boromisa, Jakša Puljiz i Sanja Tišma), <https://mzom.gov.hr/vijesti/provedeno-znanstveno-i-tehnologijsko-predvidjanje-u-sklopu-projekta-znanstveno-i-tehnologijsko-predvidjanje/5691>
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. (2022). Analitičko izvješće o provedenom znanstvenom i tehnologijskom mapiranju za Projekt „Znanstveno i tehnologijsko predvođanje”, <https://mzom.gov.hr/vijesti/provedeno-znanstveno-i-tehnologijsko-mapiranje-u-sklopu-projekta-znanstveno-i-tehnologijsko-predvidjanje/4953>
- Rodriguez-Pose, A., & Bartalucci, F. (2023). The green transition and its potential territorial discontents. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 17(2), 339–358.
- Rodríguez-Pose, A., Dijkstra, L., & Poelman, H. (2024). The Geography of EU Discontent and the Regional Development Trap. *Economic Geography*, 100(3), 213–245. <https://doi.org/10.1080/00130095.2024.2337657>
- Svjetska banka. (2025). Clean Tech Value Chains, Zooming on Croatia, EU Regular Economic Report 10, <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/c233c785-c06a-4442-8d04-c7179a7e6e5d>
- SMEunited (2025), European SME Business Climate Index and EU Craft and SME Barometer , <https://www.smeunited.eu/publications/the-sme-business-climate-index-and-eu-craft-and-sme-barometer-spring-2025>
- Tagliapietra, S. and Veugelers, R. (2023). Chapter 3: Developing a green industrial policy for the European Green Deal, in *Handbook on Innovation, Society and the Environment*, Edward Elgar Publishers, <https://doi.org/10.4337/9781802200065.00010>
- The Wall Street Journal. (2025). EU Exports to U.S. Drop Sharply, 15. listopada 2025., <https://www.wsj.com/economy/trade/eu-exports-to-u-s-drop-sharply-4b8df211>
- Vučković, V., Čučković, N. (2024). Greening of SMEs in Western Balkan Countries – Evidence from firm-level analysis, *Economic Annals*, 69(243), 7-40, <https://doi.org/10.2298/EKA2443007V>

Nakladnik:

IRMO - Institut za razvoj i međunarodne odnose
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2
10000 Zagreb
www.irmo.hr

Za nakladnika:

Jakša Puljiz, ravnatelj

Uredništvo:

Ana-Maria Boromisa,
Sanja Maleković,
Jakša Puljiz,
Sanja Tišma,
Aleksandra Uzelac

Lektura:

Maja Hoić

Grafičko uređenje:

Dragana Markanović

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora i Institut se ne može smatrati odgovornim prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj publikacije moguće je prenositi bez prethodnog odobrenja IRMO-a pod uvjetom da se jasno i vidno navede izvor (autor, naslov, IRMO kao nakladnik te poveznica na internet stranicu objave).

Ovaj je rad nastao u sklopu projekta Međunarodne odrednice otpornog održivog razvoja (MO4R) financiranog sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. - NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

**Financira
Europska unija**
NextGenerationEU

IRMO
Institut za razvoj i međunarodne odnose
Institute for Development and International Relations